

Hódi Sándor

Zárszó

Elérkeztünk egy fárasztó, de izgalmas és érdekes nap záró pontjához. Ha egy gondolatban kellene összegeznem a benyomásaimat, akkor azt mondanám, hogy a jövő a szellemi műhelyké. A szellemi műhelyek azok, amelyek szerte a Kárpát-medencében, mint ahogyan bizonyára másutt is, a leginkább nyitottak a világra, kellőképpen rugalmasak, korszerűek, és ha úgy tetszik – versenyképesek. Az elmúlt tíz esztendőben számos magyar szellemi műhely jött létre, hadd utaljak csak Lakitelekre, Illyefalvára, Szovátára, Lendvára, és talán nem szerénytelenség, ha azt mondjuk, hogy innen a Délvidékről Tóthfalu is ezek sorába fog tartozni.

Jó lenne, ha az anyaországban felismernék ezeknek a szellemi műhelyeknek a fontosságát, és a jövőben folyamatos támogatásban részesülnének. A magyarságtudat erősítése szempontjából mindenképpen fontos lenne biztosítani ezeknek „az autonómia szigeteknek” a munkáját és szellemi kisugárzását.

Sok érdekes előadást hallottunk.

Pecze Ferenc akadémikus előadásában azt vizsgálta, hogy a koronatanok nyomai mennyire vannak jelen a dunatáji országok alkotmánytörténeti forrásaiban. Elő-

adásából az derült ki, hogy az egykori történelmi együttélés nyomai, keretei csaknem mindenütt kimutathatóak, feltárhatóak. Ami azt igazolja, hogy a történelem a környező országokban sem 1918-ban, nem 1941-ben, 1945-ben és nem is 1990-ben kezdődött, hanem korábban.

Dr. Gereben Ferenc rendkívül érdekes és gondolatébresztő előadást tartott a nemzet és a kulturális identitás témaköréből. A kulcsgondolatot a vetítővászonra kivetített XV. századi gótikus épület homlokzatán olvashattuk: Azok akarunk maradni, akik vagyunk! Mi is azok akarunk maradni, amik vagyunk, csak még szebbek, jobbak, sikeresebbek és gazdagabbak, tehetnénk hozzá.

Az identitás, az önazonosság – nagyon örültem, hogy ezt boncolgatta, mivel ezzel a kérdéssel magam is sokat foglalkoztam – igen bonyolult társadalmi és lélektani viszonyrendszer. Szívemből szólt, amikor azt mondta, nem szabad megengedni, hogy egyik identitás kizárja, háttérbe szorítsa a másikat. Egyszerre nagyon sokféle kötődésű és nagyon sokféle szerepet ellátó emberek vagyunk, és az életünk akkor harmonikus, akkor vagyunk a helyünkön, ha ezeknek a szerepeknek egyaránt megfelelünk. Mindig gonosz szándéokra kell gondolnunk, ha megpróbálnak rávenni bennünket, hogy valamely identitásunk miatt egy másikat megtagadjunk, háttérbe szorítsunk.

Lábjegyzetként jegyzem meg, hogy pszichológusként a kisebbségi komplexusok hátterét kutatva azt kellett tapasztalnom, hogy a gyökerek mindig a szabad identitásválasztás hiányáig nyúlnak vissza. A hátrányos

helyzet, a fenyegetettség, az elszenvedett sérelmek sok esetben a nemzeti identitás feladásához vezetnek. Gereben Ferenc utalt arra is, hogy a nemzeti identitás háttérbe szorulása, feladása komoly tudati zavarokhoz vezethet, komoly lelki károsodást eredményezhet. Ezek a tünetek hátrányosan befolyásolhatják nemcsak az egyéni életszervezési stratégiát, hanem tömeges jelenség esetében akár az egész közösség sorsának alakulását.

Dr. Kocsis Mihály előadására, aki vendégeivel később érkezett, és utolsóként szólalt fel, még frissen emlékezünk, ezért csak a kulcsszavakra utalnék.

A XXI. század kihívásaival kapcsolatban a minőséget, a versenyképességet, a rugalmasságot, a tudás gyors elévülését, a globalizációt, valamint a vallás, a család és a nemzet szerepének fontosságát emelte ki. Ezek a kulcsszavak önmagukért beszélnek. Minőség, versenyképesség, rugalmasság, folyamatos tanulás, illetve megtartó közösség nélkül nemcsak az oktatás terén, egyéb vonatkozásban sem lehetünk sikeresek és versenyképesek.

Egyed Albert úr kitűnő előadásában mindannyiunk szívéből szólt, amikor azt mondotta, hogy újra kell gondolni a magyarországi támogatási politikát, sokkal hatékonyabbá kell tenni, mint amilyen eddig volt. Valamennyien osztjuk ezt a véleményét, mint ahogyan helyénvalónak és megalapozottnak tartjuk azt az észrevételét is, hogy sajnos az elmúlt tíz év során nem alakultak ki olyan magyarságkutató intézetek, amelyek az adott közösségek helyzetére, jövőjére vonatkozóan középtávú programokat dolgoztak volna ki. Nem csak

a középtávú, de a rövid távú és hosszabb távú fejlesztési programok is hiányoznak – tehetnénk hozzá.

Helyénvalóan szólt a felsőoktatási intézmények – egyházi vagy magániskolák – létrehozásának és azok normatív finanszírozásának a szükségességéről. A normatív finanszírozás szükségessége vonatkozik más intézetekre is, hiszen e nélkül agyaglábakon áll az egész. Számtalanszor tapasztaltuk, hogy a folyamatos támogatás hiányában minden szép kezdeményezés hamvába hull, mindig mindet a nulláról kell kezdenünk.

Egyed Albert a kutatóintézetek kiépítése és támogatása mellett szólt arról is, hogy ilyen és ehhez hasonló tanácskozások során eldöntésre vár a célok meghatározása és a prioritások megbeszélése. Én a magam szemszögéből, a jövő szempontjából kardinális fontosságúnak tartom az általa felvillantott kérdéseket.

Gubás Jenő doktor a bánási magyarság helyzetéről és jövőjéről vázolt föl átfogó képet, amelyből az derül ki, hogy ezt a népszerűséget súlyos „betegség” támadta meg: a falvak elöregedtek, elnéptelenednek, az embereket súlyos gondok nyomasztják.

Hiányzik a közösségi szellem, egyéni és csoportérdekeknek van alárendelve minden. Sajnos, ez nemcsak a bánási magyarságra jellemző, hanem a bácskaira is, sőt, ez a helyzet másutt is. A félreállítás, a szellemi mozdulatlanság jellemez bennünket, mindenki másokra vár, hogy a dolgok előbbre menjenek.

Súlyos és megrázó kórképet vetít Gubás doktor elénk az alkoholizmus, az öngyilkosság, az egyke és más problémák felvillantásával. De foglalkozik szellemi életünkkel is, amelyekkel kapcsolatban javaslatot tesz,

többek között a műemlékvédelemre, a dokumentációs központ létrehozására, levéltárra, múzeumra és egyebekre vonatkozóan. Az általa felvillantott témák, kérdések szerintem remek pályázati témák lehetnének, feltéve, ha sikerülne rájuk támogatást szerezni.

Az előadásokat értékes hozzászólások követték.

Dudás Károly barátunk bizakodásának adott hangot, hogy ezt a tanácskozást hasonlóké fogják majd követni, és ez azt jelenti, hogy a délvidéki magyarság kezd kikapaszkodni a gödörből. Mint a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség elnöke szolt a kereken tíz esztendőss szervezet erőfeszítéseiről. Kérem, hogy akik más elfoglaltságuk miatt nem vehettünk részt a jubiláris ünnepségen, utólag gratuláljunk, és jutalmazzuk tapssal a VMMSZ elnökét.

Szloboda János úr biztatónak tartja, immár nemcsak siránkozunk, hanem javaslatok is születnek helyzetünk megoldására. Kiemelte intézményeink támogatásának a fontosságát, szemben a karitatív jellegű támogatással. Intézményes támogatás nélkül nagyon nehéz erősíteni és fenntartani a magyarságtudatot, mondotta. Fontosnak tartotta hangsúlyozni az ifjúsággal való foglalkozást is. Ő mint pedagógus elsősorban a nevelés hiányosságairól szolt. Hadd egészítsem ki szavait. Az én szívfájdalmam viszont az, hogy az általános érdektelenség miatt nem tudunk támogatást találni a tizenöt évvel ezelőtt végezett kutatásaink folytatásához. Az alkohol, a nikotin és a drog elterjedtségét vizsgáltuk középiskolásoknál. Tudjuk, hogy ezek és más önkárosító magatartások azóta még súlyosabb formát öltöttek fiataljaink körében, jöllehet már az akkori eredmények is igen

lesújtóak voltak. Hosszú évek óta reménytelenül fáradozunk azon, hogy megismételjük a korábbi vizsgálót, hadd lássuk, hogy a korábbi eredményekhez képest a helyzet mennyiben változott. Szomorúan kell tapasztalnunk, az ifjúságra és a jövőre való hivatkoztatás ellenére az ifjúság kérdése valójában nem érdekel senkit. Legalábbis azokat nem, akiknél eddig kopogtatunk.

Gubás Ágota felszólalásában arra kívánta felhívni a figyelmünket, hogy korántsem mindegy, hogy hol és kik hozzák majd létre Délvidéken a magyar felsőoktatási intézményeket. Bizony nem mindegy. A helyzet ismeretében magam is osztom Gubás Ági véleményét. Nem elég a forma. Megfelelő tartalom és szellemiség nélkül ablakon kidobott pénz marad az egész.

Ezzel kapcsolatosan felmerül a kérdés. Vajon miért nem jött létre, miért nem valósult meg eddig az önálló magyar oktatási rendszer vagy annak legalább elemei? Hiszen az önálló magyar iskolarendszer megteremtését eddig minden magyar kisebbségi pártunk zászlájára tűzte. Mi van ezekkel a tervekkel? És azokkal, amelyeket párton kívüli szakértők, köztük Ágoston Mihály professzor úr dolgozott ki és terjesztett elő.

Huszágh Endre úr a többség és a kisebbség viszonyáról beszélt, jelesül azt feszegette, hogyan viszonyuljon a kisebbség az olyan többséghez eredményesen, amelynek át kell mennie egy szellemi, erkölcsi megújuláson? Amelynek meg kell újulnia, miután túljut az évek óta tartó krízisen.

Balla Lajos Laci polgármester úr Szloboda János politikai pártokra vonatkozó kitételeire reflektált, majd

kifejezte óhaját, hogy szeretné, ha ez az intézet a jövőben beilleszkedne a délvidéki magyar intézményhálózatba. Kifogásolta, hogy a szervezetlenség, a kapcsolattartás és az információk hiánya miatt sokszor nem tudjuk, hogy mások miben fáradoznak. A párhuzamos, esetleg egymást keresztező erőfeszítések miatt sok energia megy veszendőbe. Felhívta a figyelmet a készülő Magyar Nemzeti Tanácsra, hangsúlyozva, hogy szerintek ennek keretében a Széchenyi Stratégiakutató és Fejlesztési Intézetnek is meg kellene találnia a helyét. A polgármester úr tanácskozásunk elején nem volt jelen, amikor bevezető előadásomban éppen az ezzel kapcsolatos gondolataimat osztottam meg Önökkel. Egyesek a szünetben még szóvá is tették, hogy szerintük túl optimista vagyok a Nemzeti Tanács tekintetben. Valójában szeretném, ha a Nemzeti Tanács létrehozásában rejlő lehetőségeket csakugyan kihasználnánk, mert ezzel megítélésem szerint túlléphetünk a pártos küzdelmekben eltelt tíz éves perióduson. Lehetséges, hogy a Magyar Nemzeti Tanács létrehozása modellként szolgálhatna a térség más kisebbségei számára, ahogyan ez történt a kilencvenes évek elején az autonómia-tervezettel. Feltéve, ha meg tudunk birkózni a feladattal és ezzel is nem járunk úgy, mint az autonómia-programmal.

Hódi Éva a magyar könyvtárak szerepére hívta fel a figyelmet a nemzeti kultúra és a nemzeti szellemiség megtartásában. Sajnos, ellentétben az erdélyi vagy felvidéki magyarokkal, nekünk nincs magyar könyvtárunk. Ahogyan nincsenek magyar iskoláink sem. Ezzel kapcsolatban Éva hangsúlyozta, hogy sokan megengedhe-

tetlenül egyenlőségjelet tesznek a magyar iskolák és a magyar tannyelvű oktatás között, holott ég és föld a kettő közötti különbség. A szellemiség legalább olyan fontos, mint a nyelv, mondotta. Nem csak az számít, hogy milyen nyelven beszélünk, tanulunk, hanem az is, hogy az milyen szellemben történik.

Felszólalásában kitért arra a szégyenteljes körülményre is, hogy a harmadik évezred elején, amikor mindenki a tőke, emberek és a szellem szabad mozgására esküszik, Szerbiába még mindig úgy kell becsempészni a magyar könyveket.

Végezetül, ha megengedik, hadd próbáljam meg számba venni mai tanácskozásunk hozadékát.

Az első és talán legfontosabb felismerésünk az, hogy létszükséglet a magyar intézményhálózat kiépítése, kezdve a szellemi műhelyektől az önálló felsőoktatási intézet létrehozásáig. Nagyon fontos lenne ezeknek az intézeteknek a folyamatos támogatása, még inkább a gazdasági alapok megteremtése. Gazdasági alapok nélkül ugyanis, ahogyan Egyed Albert fogalmazott, sohasem leszünk felnőttek.

Egyed Albertnek igaza van abban is, hogy minőségre kell törekednünk, versenyképesnek kell lennünk. E nélkül megint csak nem tudunk saját lábunkra állni. Ami a gazdasági alapokat illeti, nem volna szabad olyan félvállról kezelni az elkobzott nemzeti és egyházi javaink kérdését, mint ahogyan ahhoz a pártjaink viszonyulnak. A Széchenyi Intézet kiemelt fontosságot tulajdonít a kisebbségtől elkobzott javak visszaszármaztatásának, hiszen hatalmas közkincsek jutottak ebek harmincadjá-

ra, amelyek most a privatizációval újabb gazdára találnak.

A tulajdonhoz való viszony az egyik alapvető feltétele az Európai Közösséghez való csatlakozásnak, ezért nekünk követelnünk kell javaink visszaszármasztását.

Önmagában véve ez sem elegendő. El kellene ér-nünk, hogy a szellem emberei, a politikusok és vállalkozók együtt gondolkodjunk. Vállalkozóinkat be kell vonnunk a közéletbe, a szellemi élet támogatásába, az intézményrendszer kiépítésébe. Természetesen ez nekik is javukat kell, hogy szolgálja.

Ettől a célkitűzéstől még messze vagyunk, de talán már ez a tanácskozás is valamelyest hozzájárult a közös stratégia alapjainak kidolgozásához.

Hölgyeim és uraim köszönöm a megjelenésüket, köszönöm az aktív részvételeiket, gondolataikat és javaslataikat. Ha megengedik egy pillanatra hadd utaljak még vissza Éva szavaira, amelyek a könyvbemutató kapcsán hangzottak el. Azt mondta, hogy semminek sincs nagyobb ereje, mint annak az eszmének, amely meg akar valósulni. Bízunk abban, hogy ennek a szellemnek a magvait hintettük el ezen a találkozón.

Várjuk Önöket soron levő konferenciáinkra, augusztusban vagy talán már előbb is. Ezzel a tanácskozást bezárom.